

o. prof. dr. hab. Wiesław Kiwior OCD
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW
w Warszawie

OCENA
OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH
DR LIDII FIEJDASZ-BUCZEK
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego
na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL

W związku z powołaniem mnie przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym **dr Lidii Fiejdasz-Buczek**, wszczętego w dniu 25 kwietnia 2019 roku, w dziedzinie *nauk społecznych*, w dyscyplinie *prawo kanoniczne*, oraz pismem Dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, Pana prof. dr. hab. Andrzeja Herbata, informującym o powołaniu mnie w skład komisji habilitacyjnej w charakterze recenzenta, uprzejmie przedstawiam recenzję wraz z **pozytywnym wnioskiem** dotyczącym spełnienia przez Habilitantkę wymagań określonych w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 r. poz. 1798).

1. ŻYCIORYS NAUKOWY

Dr Lidia Fiejdasz-Buczek ukończyła studia na kierunku Prawo Kanoniczne i na kierunku Prawo na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, uzyskując odpowiednio tytuł zawodowy magistra prawa kanonicznego (2004) i licencjata prawa kanonicznego (tytuł kościelny, 2004) oraz tytuł zawodowy magistra prawa (2005). W roku 2008 na tym samym Wydziale uzyskała stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa na podstawie rozprawy doktorskiej *Działania przeciw jedności duchowieństwa rzymskokatolickiego na podstawie akt Wydziału do Spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie*. Od 2007 roku jest zatrudniona w Katedrze Prawa

Kanonizacyjnego Wydziału Prawa, Prawa i Administracji KUL: do roku 2010 na stanowisku asystenta, a od roku 2010 na stanowisku adiunkta.

2. OSIĄGNIĘCIA NAUKOWO-BADAWCZE PO OTRZYMANIU STOPNIA DOKTORA

2.1. Zainteresowania naukowe i wynikające z nich publikacje

Dorobek naukowo-badawczy dr Lidii Fiejdasz-Buczek po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych w zakresie prawa obejmuje 30 pozycji opublikowanych. Jej głównym osiągnięciem naukowym jest monografia habilitacyjna – *„Sprawy kanonizacyjne za pontyfikatu papieża Benedykta XVI. Studium prawno-historyczne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019. Pozostałe publikacje to współautorstwo (razem z ks. prof. dr. hab. Henrykiem Misztalem) komentarza do instrukcji *Sanctorum Mater: Postępowanie kanonizacyjne w diecezji lub eparchii*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2017; autorstwo 6 artykułów w czasopismach (międzynarodowych i krajowych); autorstwo 14 artykułów w opracowaniach zbiorowych; współautorstwo (razem z o. prof. Zdzisławem J. Kijasem OFMConv) 1 artykułu w opracowaniu zbiorowym oraz 8 haseł encyklopedycznych i leksykonowych.

Zainteresowania naukowo-badawcze Habilitantki skupiają się wokół prawa kanonizacyjnego i prawa wyznaniowego.

2.1.1. Prawo kanonizacyjne

Problematyce prawa kanonizacyjnego Habilitantka poświęciła dwie monografie i 17 artykułów.

Monografia *Postępowanie kanonizacyjne w diecezji lub eparchii* (Wydawnictwo KUL, Lublin 2017, 350 s.), wspólne dzieło z ks. prof. dr. hab. Henrykiem Misztalem, jest solidnym i bardzo przydatnym komentarzem do *Instrukcji Sanctorum Mater o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych*, wydanej 17 maja 2007 roku przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych (AAS 99 (2007) 465-571). Opracowanie omawia cały przebieg postępowania kanonizacyjnego w diecezji lub eparchii, a więc przygotowanie – ze strony powoda i postulatora, a przede wszystkim ze strony biskupa diecezjalnego lub eparchy – do rozpoczęcia dochodzenia, otwarcie dochodzenia, instrukcję sprawy, zamknięcie dochodzenia i przesłanie akt dochodzenia do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Dodatkowo

do Instrukcji *Sanctorum Mater* jest dokument *Kanoniczne rozpoznanie doczesnych szczątek Sługi Bożego*, w którym Kongregacja daje wytyczne w zakresie kanonicznego rozpoznania doczesnych szczątek Sługi Bożego oraz autentyczności, konserwacji, przygotowania i przeniesienia relikwii Błogosławionych i Świętych. Również ten dokument jest opatrzony stosownym komentarzem. Na uwagę zasługuje także druga część publikacji, w której Autorzy zamieścili w wersji dwujęzycznej źródła prawa kanonizacyjnego z lat 1983-2017, uwzględniające również rzymski etap postępowania kanonizacyjnego.

Druga monografia, poświęcona prawu kanonizacyjnemu, która zasługuje na szczególną uwagę, zostanie przedstawiona poniżej w punkcie 2.2., natomiast we wspomnianych artykułach dr Lidii Fiejdasz-Buczek przeprowadziła wnikliwe badanie konkretnych i aktualnych oraz praktycznych kwestii z zakresu prawa kanonizacyjnego materialnego i procesowego. Należą do nich:

- **Cenzura pism kandydata na ołtarze.** To zagadnienie zostało podjęte przez Habilitantkę wspólnie z o. prof. Z.J. Kijasem OFMConv w artykule *Cenzura pism własnych kandydata na ołtarze*, w: *Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny* (red. W. Bar, L. Fiejdasz, Lublin 2010, 99-127). Jeśli istnieją pisma kandydata na ołtarze, muszą być poddane – przed otwarciem dochodzenia – wnikliwej ocenie co najmniej dwóch cenzorów teologów. Publikacja zwraca uwagę na kwalifikacje cenzorów, ich wyznaczanie, zadania i obowiązki, swobodę oceny, ich pisemną opinię oraz pojawiające się problemy praktyczne.

- **Męczeństwo *ex aerumnis carceris*.** Typowe męczeństwo jest następstwem przelania krwi *in amorem fidei* ze strony męczennika i *in odium fidei* ze strony prześladowcy, ale orzecznictwo Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych uznaje także męczeństwo, w którym śmierć jest spowodowana różnorodnymi cierpieniami zadanymi w więzieniu przez prześladowcę działającego *in odium fidei*. Habilitantka – w artykule *Prowadzenie sprawy beatyfikacyjnej drogą męczeństwa z rąk komunistycznych prześladowców na przykładzie bł. ks. Władysława Findysza*, w: *Prowadzenie sprawy beatyfikacyjnej drogą męczeństwa*, red. Sz.T. Praśkiewicz, Kraków 2012, 107-142 – wnikliwie zbadała ten rodzaj męczeństwa (fakt i okoliczności śmierci, prześladowca i motywy jego działania, postawa męczennika) na przykładzie wspomnianego Męczennika, który zmarł przedwcześnie z powodu cierpień zadawanych mu w więzieniu *in odium fidei*, w niedługim czasie po tymczasowym zwolnieniu go z więzienia ze względu na zły stan zdrowia. Prześladowcą w tym konkretnym przypadku był system komunistyczny w Polsce z wyspecjalizowanymi organami państwowymi i komunistycznym prawem, wrogimi Kościołowi katolickiemu i innym związkom wyznaniowym. W przedmiotowym artykule szczególnie wartościowa jest teologiczna ocena śmierci ks. Władysława Findysza wyrażona w

stanowisku Kongresu Szczególnego Teologów w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, natomiast trzeba także zauważyć, że Autorka, przybliżając proces karny ks. Władysława Findysza (punkt 4. *Proces karny proboszcza z Nowego Żmigrodu*, s.120-129), wykorzystała tekst ze wcześniejszej swojej publikacji (*Stosowanie prawa przez Wydział do Spraw Wyznań w Rzeszowie wobec duchownych Kościoła katolickiego w latach 1950-1973*, Lublin 2012), ale wyraźnie o tym poinformowała, wyjaśniając w przypisie n. 51 na str. 120: „Punkt ten jest fragmentem monografii: L. FIEJDASZ, *Stosowanie prawa*, s. 165-172.” W rzeczywistości chodzi o str. 225-235.

- **Zjawiska mistyczne i paramistyczne u kandydatów na ołtarze.** Historia życia świętych wyznawców wykazuje, że świętości mogą niekiedy towarzyszyć zjawiska nadzwyczajne, do których Kościół podchodzi jednak bardzo ostrożnie. Podjęte przez Habilitantkę badania naukowe w dwóch artykułach prezentują m.in. stygmaty, transwerberację, inedię i wigilancję, kardiognozę, wizje i objawienia, przepowiadanie przyszłości, lewitację, ekstazy, telekinezę, bilokację, osmogenezę, hipertermię, ksenogłosję (*Przegląd zjawisk mistycznych i paramistycznych w życiu wybranych świętych i błogosławionych*¹, w: *Zjawiska nadzwyczajne*, red. Sz.T. Praśkiewicz, Kraków 2014, 75-97; *Bogactwo fenomenów mistycznych i paramistycznych w życiu św. o. Pio z Pietralciny*, w: *Zjawiska nadzwyczajne*, red. Sz.T. Praśkiewicz, Kraków 2014, 133-164).

- **Eksperci w procesie dotyczącym cudu.** Autorka poświęca temu zagadnieniu dwa artykuły, w których omawia ich udział (kwalifikacje, zadania) na etapie przygotowania rozpoczęcia procesu i dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego (*Eksperci i biegli w dowodzeniu cudu na terenie diecezji*, w: *Zagadnienie cudu w postępowaniu kanonizacyjnym na szczeblu diecezjalnym*, red. Sz.T. Praśkiewicz, Kraków 2010, 49-68) oraz na etapie rzymskim (badania prawnohistoryczne: *Dowodzenie cudu według nowego Regulaminu Konsulty Medycznej*, w: *Prawo i praktyka kanonizacyjna za pontyfikatu papieża Franciszka*, red. L. Lidia Fiejdasz-Buczek, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, 37-57). W odniesieniu do Konsulty Medycznej Habilitantka wskazuje wprowadzić jeszcze jedno swoje badanie, mianowicie *Nowy Regulamin Konsulty Medycznej z 23 września 2016 r.*, w: *Kościół i Prawo* 6 (19) (2017) 241-250, ale jest to tekst, który zamieściła w opracowaniu z 2019 na stronach 46-55 (opatrząc go dodatkowo przypisami przeniesionymi z testu na dół strony). Trzeba jednak zaznaczyć, że w

¹ Autorka w *Wykazie dorobku habilitacyjnego* zaznacza, że około czterech stron tekstu (na 23 strony) wykorzystała ze swojego artykułu napisanego przed uzyskaniem stopnia doktora (*Zjawiska paranaturalne w sprawach beatyfikacyjnych*, w: *Roczniki Nauk Prawnych* 16/2 (2006) 287-310), uwidaczniając to w przypisach. Rzeczywiście, Habilitantka powołuje się na strony 285, 289-290, 292, 296-298.

przypisie nr 1 na str. 37 wyraźnie zaznaczyła: „Artykuł jest poszerzoną wersją tekstu opublikowanego w czasopiśmie „Kościół i Prawo” 6 (19) 2017, nr 2, s.241-250”. W *Wykazie dorobku habilitacyjnego* należało ten artykuł oznaczyć gwiazdką, zgodnie z przyjętą przez siebie metodą.

- **Potwierdzenie kultu Sługi Bożego**, czczonego publicznie jako błogosławionego, pochodzącego z lat 1181-1534 i zgodnego z ustawodawstwem papieża Urbana VIII. Habilitantka przybliży tego rodzaju procedurę na przykładzie sprawy św. Jana z Dukli, św. królowej Jadwigi i św. Stanisława Kazimierczyka (*Kilka uwag o polskich procesach prowadzonych drogą kultu*, w: *Sprawy dawne*, red. Sz.T. Praśkiewicz, Kraków 2011, 107-131).

- **Relikwie**. Temu zagadnieniu Habilitantka poświęciła dwa artykuły. W jednym przeprowadza uważne studium prawnohistoryczne w zakresie pojęcia *relikwie* i przedstawia stan prawny na koniec 2012 roku dotyczący relikwii (*Kształtowanie się pojęcia relikwii: aspekt prawny*, w: *Kult relikwii*, red. Sz.T. Praśkiewicz, Kraków 2013, 17-38) 107-131), natomiast w drugim omawia Instrukcję *Relikwie w Kościele: autentyczność i konserwacja*, zatwierdzoną przez papieża Franciszka 5 grudnia 2017 roku i wydaną przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych, wyszczególniając m.in. kwestie dotyczące władzy kompetentnej do przeprowadzenia wszystkich możliwych czynności związanych z doczesnymi szczątkami Sług Bożych, czynności poprzedzające ich kanoniczne rozpoznanie, kanoniczne rozpoznanie, pobieranie fragmentów ciała w związku ze zbliżającą się beatyfikacją lub kanonizacją (*Pojęcie relikwii oraz kanoniczne rozpoznanie, przeniesienie i konserwacja doczesnych szczątków Sług Bożych według Instrukcji Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z 8 grudnia 2017 roku*, w: *Roczniki Nauk Prawnych* 38/3 2018 193-207).

- **Eklezjalny walor spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych** (*momentum ecclesiale*), czyli duchowe dobro Kościoła oraz osób poszukujących prawdy i ewangelicznej doskonałości, jakie może spowodować albo powoduje beatyfikacja i kanonizacja. Bliższe określenie tego dobra – inspirowane życiem, działalnością, pismami Sługi Bożego – jest wymogiem stawianym do otwarcia dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego. Habilitantka badała tę kwestię w odniesieniu do Świętych i Błogosławionych wyniesionych do chwały ołtarzy przez Jana Pawła II podczas pielgrzymek do Polski (*John Paul II's apostolic journeys to Poland and the gift of new Saints and Blessed*, w: *The Heritage of John Paul II*, red. Lidia Fiejdasz-Buczek, R.Leżohupski OFMConv, Wydawnictwo KUL, 2016, 79-100 oraz wersja polskojęzyczna, w której dodano niecałe dwie strony tekstu z czterema przypisami i 25 nowych przypisów: *Jana Pawła pielgrzymowanie do Polski i dar nowych świętych i błogosławionych*, w: *Dziedzictwo Jana Pawła II*, red. dr Lidia Fiejdasz-Buczek, Wydawnictwo KUL, Lublin

2016, 83-109); Świętych i Błogosławionych oraz Sług Bożych zaangażowanych w politykę – władców, cesarzy, królów, polityków (*Wzory odpowiedzialności społecznej w polityce*, w: *Teka Komisji Prawniczej* 6 (2013) 48-59; *Wzory życia osób zaangażowanych w politykę*, w: *Rodzina i polityka*, red. E. Szczot, Wydawnictwo KUL, Lublin 2015, 147-170; *Bł. cesarz Karol Habsburg (1887-1922). Chrześcijański polityk w służbie rodziny i narodu*, w: *Roczniki Nauk Prawnych* 26/1 (2016) 71-89).

- **Adwokaci w procesie kanonizacyjnym.** Autorka podjęła ten temat w artykule *Udział adwokatów w procesie kanonizacyjnym. Studium historycznoprawne*, w: *Roczniki Nauk Prawnych* 22/4 (2013) 91-118), w którym przedstawiła ewolucję urzędu (*advocatus fiscalis* lub *promotor fiscalis*, od XVI wieku nazywany *promotorem wiary*) mającego na celu „przeprowadzić dowód prawdy po to, aby papież podejmując decyzję o kanonizacji, nie miał żadnych wątpliwości, iż sprawa została przeprowadzona bezstronnie i szczegółowo” (s. 93).

- **Doktorzy Kościoła**, czyli święci kanonizowani, którym Kościół – ze względu na ich świadectwo świętości życia, doniosłość nauki (*eminens doctrina*) i znaczący wpływ na życie duchowe wiernych – przyznaje tytuł Doktora Kościoła. Przedmiotem badania Habilitantki w tym zakresie była historia procesu kanonizacyjnego oraz doniosła nauka i jej aktualność Doktorów Kościoła ustanowionych przez papieża Benedykta XVI: Hildegardy z Bingen (*Kanonizacja równoznacza Hildegardy z Bingen i nadanie tytułu Doktora Kościoła*, w: *Doktorzy Kościoła*, red. red. Sz.T. Prażkiewicz, Kraków 2015, 89-106) i Jana z Ávila (*Święty Jan z Ávila – Doktorem Kościoła*, w: *tamże*, 73-87).

- **Nauka i nauczanie prawa kanonizacyjnego** w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Habilitantka przedstawia powstanie – z inicjatywy wielce zasłużonego dla nauki prawa kanonizacyjnego ks. prof. dra hab. Henryka Misztala – Katedry Prawa Kanonizacyjnego, pracowników naukowo-dydaktycznych i główne kierunki ich badań naukowych, a także działalność naukowo-badawczą i organizacyjną (*Katedra Prawa Kanonizacyjnego*, w: *Księga jubileuszowa z okazji 90-lecia Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, red. A. Dębiński, S. Jóźwiak, A. Kawalko, M. Kruszewska-Gagoś, H. Witczak, Wydawnictwo KUL, Lublin 2008, 523-550; *In negotio tantae gravitatis. Sylwetka naukowa Księdza Profesora Henryka Misztala*, w: *Ks. Henryk Misztal. Duc in altum. Sprawy kanonizacyjne. Wybór pism*, red. L. Fiejdasz, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009, 13-35).

2.1.2. Prawo wyznaniowe

Zagadnienia z zakresu prawa wyznaniowego skupiły się na polityce władz PRL wobec Kościoła katolickiego na Rzeszowszczyźnie. Habilitantka poświęciła tym kwestiom 4 nowe artykuły. Kontynuując zainteresowania podjęte w rozprawie doktorskiej, która stanowiła następnie bazę do wydania monografii przedstawiającej pion administracji wyznaniowej na Rzeszowszczyźnie – rozdział I, sposoby podporządkowywania sobie duchowieństwa skupiającego tzw. księży patriotów – rozdział II i represje wobec księży pozostających wiernych Kościołowi – rozdział III (*Stosowanie prawa przez Wydział do Spraw Wyznań w Rzeszowie wobec duchownych Kościoła katolickiego w latach 1950-1973*, Lublin 2012, 395 s.²), oraz wykorzystując zgromadzone wcześniej źródła, dr Lidia Fiejdasz-Buczek opisała działania Wydziału do Spraw Wyznań zmierzające do zlaicyzowania służby zdrowia (*Rola Wydziału do Spraw Wyznań Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie*, w: *Studia z Prawa Wyznaniowego* 12 (2009) 199-218); systematyczne ograniczanie zagwarantowanej konstytucyjnie zasady wolności sumienia i wyznania oraz zasady swobody w pełnieniu funkcji religijnych (*Opór społeczeństwa wobec działań Wydziału do Spraw Wyznań w Rzeszowie*, w: *Studia z Prawa Wyznaniowego* 13 (2010) 117-142); represjonowanie kapłanów katolickich na przykładzie ks. Franciszka Penara (*Father Franciszek Penar's case as an example of instrumentalization of law in the Polish People's Republic*, w: *Humanitarian Corpus*, ed. V.I. Bondar, I.I. Drobot, L.V. Dolynska, Winnica 2016, 143-149); oraz plan walki z Kościołem katolickim w państwach bloku wschodniego: Czechosłowacja, Węgry, Niemiecka Republika Demokratyczna, Polska (*Ruch „księży patriotów” w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*, w: *Актуальні проблеми історії держави і права країн Центрально-Східної Європи (присвячено 150-річчю Освальда Бальцера). Матеріали Міжнародної Наукової Конференції (24-25 квітня 2009 р.)*, Львів 2009, s. 44-47).

Powyższe publikacje są to prace naukowe twórcze, tematycznie ciekawe, badające zagadnienia ważne i aktualne. Pewien dyskomfort rodzi wspomniany wyżej sposób wskazania w wykazie dwóch publikacji w wersji pierwotnej, a następnie w wersji nowej (zmienionej, poszerzonej), ale oczywiście w obu nowych tekstach jest informacja o tekście pierwotnym, oraz

² W *Wykazie dorobku habilitacyjnego* na str. 6 Habilitantka wyjaśnia, że punkt 4 pierwszego rozdziału tejże monografii (ss. 62-90) ukazał się w zmienionej wersji jako artykuł pt. *Organizacja referatów do spraw wyznań przy prezydium powiatowych rad narodowych w latach 1950-1957 na terenie województwa rzeszowskiego*, w: *Prace Historyczno-Archiwalne* 22 (2010) 169-182). Jest słusznie oznaczony gwiazdką, a nie cyfrą.

dwóch przypadków ponownego wykorzystania tych samych fragmentów własnych tekstów, lecz i tym razem w nowych publikacjach jest informacja o poprzednim tekście lub są odwołania się do poprzedniego tekstu. Ten mankament nie podważa jednak ani wyników przeprowadzonych badań naukowych, ani dorobku naukowego.

2.2. Rozprawa habilitacyjna

Papież Benedykt XVI poprzez swoje nauczanie, interwencje ustawodawcze i administracyjne, decyzje o beatyfikacji i kanonizacji oraz ich ceremonie, a także przyznanie tytułu Doktora Kościoła, wyraźnie i niezwykle spójnie ukazywał jak ważną rolę w życiu i misji Kościoła pełnią Święci i Błogosławieni, i dlatego już na początku swego pontyfikatu przypomniiał członkom i pracownikom Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych oraz biskupom diecezjalnym i eparchom, że sprawy beatyfikacyjne i kanonizacyjne „uważane są (...) za «sprawy większej wagi», zarówno ze względu na szlachetność zagadnienia, którego dotyczą, jak też ze względu na ich znaczenie w życiu Ludu Bożego”. (...) „muszą być prowadzone i studiowane z najwyższą dokładnością, aby rzetelnie dochodzić prawdy historycznej na podstawie dowodów pochodzących od świadków i zebranych dokumentów *omnino plenae*, ponieważ ich jedynym celem jest chwała Boża oraz duchowe dobro Kościoła i tych, którzy poszukują prawdy i doskonałości ewangelicznej. Pasterze diecezjalni, decydując *coram Deo*, które sprawy kanonizacyjne zasługują na rozpoczęcie, osądzą przede wszystkim, czy kandydaci do chwały ołtarzy rzeczywiście cieszą się trwałą i rozpowszechnioną opinią świętości, sławą cudów lub męczeństwa” (...), „nie można zacząć sprawy beatyfikacyjnej i kanonizacyjnej bez potwierdzonej opinii świętości, nawet jeśli chodzi o osoby, które wyróżniały się zgodnością życia z Ewangelią i szczególnymi zasługami dla Kościoła i społeczeństwa” (*Przesłanie z okazji sesji plenarnej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, 24.04.2006). Z tych względów jest tym bardziej sprawą ważną i bardzo użyteczną podjęcie pogłębionej refleksji prawno-kanonicznej nad pontyfikatem papieża Benedykta XVI w odniesieniu do spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych. Dr Lidia Fiejdasz-Buczek dokonała zatem bardzo trafnego wyboru tematu, który dotychczas nie został szerzej zbadany.

Monografia dr Lidii Fiejdasz-Buczek, *Sprawy kanonizacyjne za pontyfikatu papieża Benedykta XVI. Studium prawo-kanoniczne*, Wydawnictwo KUL 2019, licząca 599 stron, obejmuje pięć rozdziałów – I. Reforma prawa kanonicznego za pontyfikatu papieża Benedykta XVI; II. Dekrety o męczeństwie; III. Dekrety o heroicznosci cnót; IV. Dekrety o cudach; V. Przesłania beatyfikacji i kanonizacji – Spis treści w czterech wersjach językowych; Wykaz

skrótów; Wstęp; Zakończenie; cztery ankesy (1. Męczennicy beatyfikowani przez papieża Benedykta XVI, 2. Wyznawcy beatyfikowani przez papieża Benedykta XVI, 3. Kanonizowani przez papieża Benedykta XVI, 4. Skróty nazw zakonów występujące w aneksach); Bibliografię; Spis wykresów; Streszczenie w trzech wersjach językowych. Struktura rozprawy jest logiczna, zakres poszczególnych rozdziałów jest jasno określony w ich tytułach i przedstawiony z zastosowaniem metody dogmatyczno-prawnej i historyczno-prawnej oraz statystycznej. Każdy rozdział kończy się wnioskami częściowymi. Język rozprawy jest płynny, jasny, a terminologia właściwa. Autorka we wstępie monografii zaznacza, że głównym celem podjętego badania naukowego jest „odpowiedź na pytanie, jak kształtowało się prawo i praktyka beatyfikacyjna i kanonizacyjna za pontyfikatu Benedykta XVI” (s. 38). Wskazany cel został w pełni zrealizowany poprzez częściowe odpowiedzi dane w poszczególnych rozdziałach rozprawy.

W **pierwszym rozdziale** Autorka wskazała i scharakteryzowała źródła prawa kanonizacyjnego w dniu wyboru Josepha Ratzingera na Stolicę Piotrową, aby następnie w tym kontekście przedstawić i uwydatnić zmiany wprowadzone przez Benedykta XVI w celu dalszego ulepszania i upraszczania sposobu prowadzenia i studiowania spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych. Habilitantka wyszczególniła: zmiany w trybie podejmowania i komunikowania papieskich decyzji o beatyfikacji; zmiany w ceremonii beatyfikacji i kanonizacji jako efekt specjalnego studium na temat racji teologicznych i pastoralnych obrzędów beatyfikacji i kanonizacji (przewodniczenie, miejsce i forma celebracji liturgicznej, obrzęd kanonizacji); wydanie *Instrukcji Sanctorum Mater dotyczącej prowadzenia dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych* (17.05.2007) – na bazie prawie dwudziestopięcioletniego doświadczenia Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych od reformy prawa kanonizacyjnego w 1983 roku – celem ułatwienia wiernego stosowania obowiązujących przepisów i zapewnienia solidnego przeprowadzenia dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego; dyspensy papieskie od terminu wniesienia prośby o rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego (por. *Normae* n. 9a, SM art. 25a; Autorka monografii mówi natomiast o terminie rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego – por. s. 99), od czasu zaistnienia cudu wymaganego do kanonizacji, od cudu wymaganego do kanonizacji równoznacznej i od opinii Kongregacji Nauki Wiary dotyczącej wybitnej doktryny wymaganej do przyznania tytułu Doktora Kościoła. Wszystkie poruszone w pierwszym rozdziale kwestie są odniesione do konkretnych spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych.

W **drugim rozdziale** Habilitantka analizuje 72 dekrety *super martyrio* – uwzględniając także odpowiadające im *Positiones super martyrio* – dotyczące łącznie 1819 Sług Bożych

zamordowanych *in odium fidei* w latach 1480-1993, których promulgację polecił papież Benedykt XVI, z czego 39 dekretów dotyczy grup męczenników obejmujących razem 1781 osób, a 33 dekrety odnosiły się do 38 męczenników indywidualnych. Kryteriami łączenia spraw była śmierć podczas tego samego prześladowania i w tym samym miejscu, ale badano wszystkie elementy prawno-kanoniczne męczeństwa w odniesieniu do każdego męczennika. Prześladowcami w konkretnych badanych sprawach okazał się islam, buddyzm, hinduski system polityczno-społeczny, antyklerykalizm hiszpański, nazizm hitlerowski, system komunistyczny, rewolucja francuska, kalwinizm, przemoc fizyczna agresora w celu naruszenia przez ofiarę ślubu czystości, mafia sycylijska. Intencję prześladowcy – działającego z nienawiści do wiary albo do cnoty wynikającej z wiary – można było najłatwiej wykazać w sprawie dotyczącej męczenników z Otranto (prześladowcą był islam) oraz męczennic w obronie czystości. Nienawiść do wiary przejawiała się w szczególnej pogardzie do prześladowanych, w sposobie ich traktowania, w stosowaniu długotrwałych i sadystycznych tortur zmierzających do nakłonienia prześladowanych do wyparcia się wiary. W niektórych przypadkach prawdziwa intencja prześladowcy była ukryta pod osłoną polityki (np. męczennicy prasy z 1611 roku, męczennicy rewolucji francuskiej, ks. Jerzy Popiełuszko). Z kolei aktualną intencję poniesienia męczeńskiej śmierci było łatwiej wykazać, jeśli byli naoczni świadkowie zdarzenia albo męczennik wyraźnie przebaczył swoim oprawcom, natomiast w przypadku braku naocznych świadków śmierci bardzo dokładnie badano dalsze przygotowanie do męczeństwa (m.in. zachowanie przy aresztowaniu, torturowaniu, uwięzieniu, szantażowaniu, prowadzeniu na śmierć). Wykorzystywano także opinie lekarzy oraz opinie biegłych sądowych obecnych przy ekshumacji doczesnych szczątków.

Bardzo interesujące są dokonane podziały męczenników na różne grupy w zależności od przyjętego kryterium: pochodzenie geograficzne (kontynent, kraj), płeć, wiek męczennika, stan kościelny, stopień święceń, przynależność do instytutów zakonnych (Autorka używa w tym przypadku niewłaściwego wyrażenia *przynależność religijna* – s. 124, a powinno być *przynależność zakonna*), sposób zadawania śmierci (bezpośredni i pośredni).

Papież Benedykt XVI w czasie swojego pontyfikatu polecił promulgować 181 dekretów *super virtutibus*, a więc spraw beatyfikacyjnych dotyczących wyznawców, żyjących w latach 1360-2005, u których stwierdzono praktykowanie wszystkich cnót chrześcijańskich w stopniu heroicznym. Badanie tych decyzji papieskich stanowi przedmiot **trzeciego rozdziału** monografii. Przeprowadzona analiza przede wszystkim wykazuje, że świętość jest rzeczywiście powszechnym powołaniem, gdyż czcigodni Słudzy Boży pochodzą z 5 kontynentów, z 31 krajów, reprezentują zarówno mężczyzn, jak i kobiety, osoby w różnym wieku (13 dekretów

dotyczy osób z przedziału wiekowego od 7 do 28 lat), duchownych (papieży, kardynałów, arcybiskupów i biskupów, kapłanów), zakonnice i zakonników, świeckich różnych stanów, zawodów i pochodzenia. Badanie dekretów *super virutibus* wykazuje również, że orzecznictwo Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z heroiczną praktyką cnót chrześcijańskich wiąże ściśle sumienne wypełnianie obowiązków swojego stanu (duchowni, zakonnice i zakonnicy, świeccy) i że autentyczna świętość dostrzega i podejmuje wyzwania eklezjalne i społeczne, ujawniając w ten sposób swój wymiar apostolski. Wydaje się, że treści punktu 6 trzeciego rozdziału powinny znaleźć się raczej w piątym rozdziale. Szkoda, że Autorka nie poruszyła w tym rozdziale kwestii dowodzenia heroicznego praktykowania cnót chrześcijańskich, jak to zrobiła w rozdziałach drugim (męczeństwo) i czwartym (cud).

Prawo kanonizacyjne i praktyka Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych wymagają do beatyfikacji czcigodnych Sług Bożych (tylko w przypadku wyznawców) jednego cudu i do kanonizacji Błogosławionych (także w przypadku Męczenników) kolejnego cudu. Papież Benedykt XVI wyjaśnia, że wymagane cuda upewniają nas, iż „Sługa Boży żyje w niebie w komunii z Bogiem (...) [i] stanowią także Boże potwierdzenie osądu wydanego przez władzę kościelną o jego cnotliwym życiu” (*Przesłanie z okazji sesji plenarnej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, 24.04.2006). Badanie naukowe przeprowadzone przez dr Lidię Fiejdasz-Buczek w **czwartym rozdziale** wykazuje, że w czasie swojego pontyfikatu Benedykt XVI polecił promulgować 135 dekretów o cudzie, przypisanych wstawiennictwu czcigodnych Sług Bożych (93) i Błogosławionych (42, w tym 3 do kanonizacji męczenników). Nadzwyczajne zdarzenia miały miejsce na 5 kontynentach, w 30 krajach, i stanowiły uzdrowienia z chorób układu nerwowego, rozrodczego, pokarmowego, narządu ruchu, krążenia, oddechowego, moczowego; uzdrowienia z chorób zakaźnych, okulistycznych i laryngologicznych, skóry; uzdrowienia z urazów i zatruc; ocalenie życia w bardzo trudnej sytuacji, spowodowanej innymi przyczynami niż choroba, uraz czy zatrucie. Autorka słusznie zwróciła szczególną uwagę na kluczową kwestię wezwania wstawiennictwa Sługi Bożego lub Błogosławionego i jego związku przyczynowo-skutkowego z nadzwyczajnym zdarzeniem. Najczęstszą formą prośby o wstawiennictwo u Boga były modlitwy i nowenny, ale też dotykano chorych relikwiami, umieszczano relikwie lub wizerunek Sługi Bożego pod poduszką chorej osoby albo w jej ręce, pielgrzymowano do grobu Sługi Bożego, nałożono chorej osobie medalik z wizerunkiem Błogosławionej. Z badanych dekretów wynika, że modlitwy o uzdrowienie kierowali sami chorzy albo/i ich najbliżsi. Dowodzenie w sprawie cudu winno wykazać, że nadzwyczajne zdarzenie jest naukowo niewytłumaczalne; prośba o wstawiennictwo była skierowana tylko do jednego Sługi Bożego lub Błogosławionego; istnieje związek przyczynowo-skutkowy

pomiędzy wezwaniem wstawiennictwa a nadzwyczajnym zdarzeniem. Wnikliwie studium tego zagadnienia na etapie rzymskim należy – w zależności od rodzaju nadzwyczajnego zdarzenia – do Konsulty Medycznej lub Konsulty Technicznej oraz do Kongresu Szczególnego Teologów. Badanie wykazało także, że jest możliwe przypisanie cudu wspólnemu wstawiennictwu kilku Sług Bożych lub Błogosławionych, ale tylko w ściśle określonych przypadkach: w przypadku grupy męczenników, którzy ponieśli śmierć w czasie tego samego prześladowania i w tym samym miejscu, o ile byli przyzywani wspólnie; w przypadku wyznawców, którymi byli współmałżonkami (Ludwik Martin i Marie-Zélin Guérin Martin, wcześniej Luigi Beltrame Quattrocchi i Maria Corsini).

Papież Benedykt XVI przypomniał, że każda beatyfikacja i kanonizacja powinna przynosić chwałę Panu Bogu oraz duchowe dobro Kościołowi i osobom poszukującym prawdy i ewangelicznej doskonałości (por. *Przesłanie z okazji sesji plenarnej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych*, 24.04.2006), a prawo kanonizacyjne wyraźnie wymaga wskazania tego eklesjalnego waloru sprawy przez postulatora (por. *Normae* 3b; *Sanctorum Mater*, art. 17 § 1) oraz jego oceny przez kompetentnego biskupa diecezjalnego lub eparchę (por. *Sanctorum Mater*, art. 8 § 2). Autorka zajęła się tym zagadnieniem w **piątym rozdziale** swojej monografii w odniesieniu do beatyfikacji (870 beatyfikowanych w 116 ceremoniach: 2 w Rzymie a 114 w 28 krajach na 5 kontynentach) i kanonizacji (45 kanonizowanych w 10 ceremoniach w Rzymie) z okresu pontyfikatu papieża Benedykta XVI, analizując w tym celu 116 homilii beatyfikacyjnych i 10 homilii kanonizacyjnych oraz dokumenty apostolskie wydawane z racji beatyfikacji (*Brewe Apostolskie*) i kanonizacji (*Bulle Kanonizacyjne*). Wyniki swego badania naukowego Autorka usiłowała podzielić na kilka grup, w zależności od przyjmowanego kryterium: - ze względu na podmioty: przesłania ogólne dla wszystkich ochrzczonych i wszystkich ludzi dobrej woli; przesłania konkretne dla Kościoła powszechnego, Kościołów partykularnych, różnych grup eklesjalnych (młodzieży, małżeństw, rodzin, osób konsekrowanych, duchowieństwa) i różnych środowisk, a dotyczące troski o życie duchowe, powołania do świętości, wytrwałości w wierze, dzieł miłosierdzia, ochrony życia, zdrowia, moralności, sierot, ubogich, chorych, ludzi w podeszłym wieku, osób niepełnosprawnych; - ze względu na praktyki religijne i ich owoce: Eucharystia i kult eucharystyczny oraz modlitwa i kontemplacja tajemnicy Trójedynego Boga jako źródła świętości, posługi bliźnim, działalności apostolskiej i przemiany świata; - ze względu na wzory w zakresie różnych rodzajów działalności: wychowania i edukacji chrześcijańskiej, pełnienia dzieł miłosierdzia, zaangażowania społecznego i odpowiedzialności społecznej, zaangażowania misyjnego, w dzieło nowej ewangelizacji, w służbę pokoju i pojednania, w ekumenizm.

Monografia habilitacyjna jest opracowaniem twórczym, bardzo dobrze udokumentowanym, wnoszącym ważny wkład w badania naukowe w zakresie prawa kanonizacyjnego.

Oceniając działalność naukowo-badawczą należy także zwrócić uwagę na cytowania publikacji Habilitantki: inni autorzy wielokrotnie powoływali się na nie, co potwierdza Indeks Hirscha (2), Google Scholar Citations (15), POL-Index (7), inne udokumentowane cytowania nieuwzględnione w bazach (21).

W ramach udziału w projektach badawczych dr Lidia Fiejdasz-Buczek uczestniczyła w grancie *Leksykon Prawa Kanonicznego* (nr NN110209638), przyznanej w konkursie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego MNiSW (2009-2012), do którego opracowała 4 hasła (*Biegli w prawie kanonizacyjnym, Ekshumacja, Relikwie, Sługa Boży*), oraz w projekcie *Dokończenie edycji 20-tomowej Encyklopedii Katolickiej* (nr 11H11011980), finansowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, do którego przygotowała 5 haseł (*Relator do spraw świętych, Sługa Boży, Śmierć w prawie, Świadeństwo – aspekt prawny, Uznanie za zmarłego – w prawie polskim*).

Habilitantka wygłosiła 7 referatów na konferencjach międzynarodowych (w tym dwa na konferencjach za granicą) i 10 referatów na konferencjach krajowych.

Dopełnieniem osiągnięć naukowych Habilitantki jest redakcja / współredakcja 4/2 opracowań tematycznych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dr Lidia Fiejdasz-Buczek podejmowała w swych publikacjach – głównie z zakresu praw kanonicznego – zagadnienia z prawa kanonizacyjnego, które są interesujące pod względem teoretycznym, a jednocześnie są bardzo aktualne i praktyczne, ponieważ dotyczą problemów związanych z prowadzonymi w Polsce licznymi procesami beatyfikacyjnymi i kanonizacyjnymi dotyczącymi męczenników, wyznawców i cudów. Przeprowadzone badania są oparte na źródłach i na literaturze kanonistycznej, co zapewnia solidność dociekań naukowych w podejmowanych kwestiach. Podejmowana przez Habilitantkę problematyka świadczy o jej trafnym dostrzeganiu interesujących zagadnień z zakresu prawa materialnego i formalnego oraz kwestii praktycznych. Uważam zatem, że przedstawiony powyżej dorobek naukowo-badawczy dr Lidii Fiejdasz-Buczek spełnia wymagania w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych do nadania stopnia doktora habilitowanego.

3. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA ORAZ DOROBEK DYDAKTYCZNY I POPULAROZYTORSKI

W zakresie współpracy międzynarodowej dr Lidia Fiejdasz-Buczek: uczestniczyła w opracowaniu założeń kursu z zakresu prawa kanonizacyjnego dla Kościoła w Afryce w ramach projektu *The Human Dignity Project* (realizacja: Tanzaga University College – Nairobi, Kenia i Katolicki Uniwersytet Lubelski; koordynator: o. dr Robert Leżohupski; kurs nie został przeprowadzony ze względu na brak środków); prowadziła wykłady z zakresu prawa kanonizacyjnego dla studentów z Czech i Słowacji w Akademii Prawa Kanonicznego w Brnie (Czechy, 2014); promowała anglojęzyczną ofertę edukacyjną Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL podczas międzynarodowych targów edukacyjnych Korea Study Abroad Fair 2015 (Seul, Korea Południowa); jest współredaktorką opracowania zbiorowego powstałego we współpracy z o. R. Leżohupskim z Tanzaga University College (Nairobi, Kenia): *The Heritage of John Paul II*, red. L. Fiejdasz-Buczek, R. Leżohupski, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016; jest współautorką artykułu powstałego we współpracy z o. Z.J. Kijasem OFMConv z Pontificia Facoltà Teologica S. Bonaventura – Seraphicum: *Cenzura pism własnych kandydata na ołtarze*, w: *Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny*, red. W. Bar, L. Fiejdasz, Lublin 2010, 99-127.

Habilitationka odbyła staże w zagranicznych ośrodkach akademickich i naukowych: Università per Stranieri di Perugia (stypendysta kursu języka włoskiego, 3-27.09.2007); Pontificia Facoltà Teologica S. Bonaventura – Seraphicum (staż naukowo-dydaktyczny, 26.09-21.12.2012); Congregazione delle Cause dei Santi (wizyta studyjne, 14-24.09.2010).

W ramach działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej oraz współpracy międzynarodowej dr Lidia Fiejdasz-Buczek brała udział w wielu konferencjach międzynarodowych i krajowych (podczas których wygłosiła 17 referatów), przewodniczyła sesjom na 2 konferencjach naukowych, zabierała głos – zgodnie z przewidzianym programem – podczas innych 5 spotkań naukowych, była organizatorem i sekretarzem 2 konferencji międzynarodowych oraz współorganizatorem i sekretarzem kolejnej konferencji międzynarodowej; jest redaktorem tematycznym czasopisma *Studia Prawnicze KUL*; przynależy do Stowarzyszenia Kanonistów Polskich, Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL oraz Towarzystwa Naukowego KUL – Wydział Nauk Prawnych. Habilitationka prowadziła dotychczas ze studentami na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL następujące zajęcia: *Pozasakramentalne akty kultu Bożego* (wykład), *Kościelne prawo małżeńskie* (wykład), *Prawo kanonizacyjne* (wykład i ćwiczenia),

Zarys prawa kanonicznego (ćwiczenia), *Prawoznawstwo* (wykład), *Prawo rodzinne* (wykład), *Prawo wyznaniowe* (wykład), *Urząd do Spraw Wyznań wobec wspólnot religijnych* (wykład fakultatywny), *Partie polityczne i systemy partyjne* (wykład), *Interdyscyplinarne metody kształcenia dorosłych* (wykład), *Informatyka prawnicza* (laboratorium), *Informatyka w administracji* (konwersatorium i ćwiczenia), *Proseminarium*; przygotowała merytorycznie studentów do udziału w VIII Ogólnopolskim Konkursie Prawa Kanonicznego (07.03.2018, Warszawa, UKSW); jest promotorem 1 pracy magisterskiej oraz recenzentem 19 prac magisterskich, jak również promotorem pomocniczym 2 rozpraw doktorskich (J. Hofman, *Administracja wyznaniowa Ukrainy, 2009-2012*; G. Gutek OFMCap, *Urząd Postulatora generalnego Zakonu Braci Mnisejszych Kapucynów, 2013-2016*).

Habilitantka popularyzuje zdobytą wiedzę poprzez publikowane artykuły popularno-naukowe (23); hasła encyklopedyczne i leksykonowe (8); zorganizowane wykłady podczas Lubelskich Festiwalu Nauki (7), Dnia Otwartych Drzwi (1), w XXIII Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie (1) i w odpowiedzi na zapotrzebowanie różnych środowisk (Rzym, Rzepedź, Sandomierz).

Dr Lidia Fiejdasz-Buczek brała udział w zespołach eksperckich i konkursowych: była członkiem trybunału powołanego do przeprowadzenia ekshumacji oraz kanonicznego rozpoznania i zabezpieczenia doczesnych szczątków Sługi Bożego ks. Wincentego Granata (29.11.2010, Sandomierz) a także członkiem kapituły konkursowej VIII Ogólnopolskiego Konkursu prawa Kanonicznego (07.03.2018, UKSW, Warszawa).

Habilitantka otrzymała dwukrotnie nagrody Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego za wybitną działalność organizacyjno-społeczną oraz całokształt osiągnięć naukowych i dydaktycznych (2017: nagroda indywidualna III stopnia; 2018: nagroda indywidualna I stopnia).

4. KONKLUZJA

Uwzględniając art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U. z 2017 r. poz. 1798), stwierdzam, że dr Lidia Fiejdasz-Buczek legitymuje się osiągnięciami naukowo-badawczymi w dziedzinie *nauk społecznych*, w dyscyplinie *prawo kanoniczne*, współpracą międzynarodową, dorobkiem dydaktycznym i popularyzatorskim oraz uzyskanymi nagrodami, co stanowi jej znaczący wkład w rozwój nauki prawa kanonicznego oraz wykazuje jej istotną aktywność naukową, a tym

samym spełnia ustawowe kryteria. Biorąc to pod uwagę, wnoszę do Komisji Habilitacyjnej o **kontynuowanie rozpoczętego postępowania habilitacyjnego.**

Warszawa, 10.06.2020 r.

